

PARLAMENT EUROPEJSKI
DELEGACJA DO SPRAW STOSUNKÓW
Z BIAŁORUSIĄ

KOMUNIKAT DLA POSŁÓW

NOTATKA INFORMACYJNA

**DOTYCZĄCA PRAC DELEGACJI
DO SPRAW STOSUNKÓW Z BIAŁORUSIĄ**

**DYREKCJA GENERALNA
DS. POLITYK ZEWNĘTRZNYCH UNII**

11 stycznia 2008 r.
AP/ES/KK

NT\705437PL.doc

PE395.968

PL

PL

Wprowadzenie

Utworzona w 1994 r. delegacja Parlamentu Europejskiego do spraw stosunków z Białorusią nie utrzymuje obecnie oficjalnych stosunków z parlamentem ani rządem reżimu na Białorusi, ponieważ nie zadbały one o przeprowadzenie wolnych i uczciwych wyborów, ustanowienie państwa prawa ani o poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności narodu białoruskiego.

Delegacja prowadzi jednak aktywny i bliski dialog z przedstawicielami demokratycznej opozycji, niezależnych organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi.

Ponieważ władze w Mińsku wielokrotnie odmawiały wydania wiz wjazdowych, w ostatnich latach delegacja nie była w stanie odbyć podróży na Białoruś, lecz mimo to organizuje regularne spotkania w Brukseli i Strasburgu w celu omawiania zmian zachodzących w polityce Unii Europejskiej wobec Białorusi, dokonywania oceny sytuacji politycznej i gospodarczej na Białorusi oraz w celu formułowania zaleceń dla Rady UE i Komisji Europejskiej odnośnie do ewentualnych dalszych działań zmierzających do poprawy sytuacji w zakresie demokracji, praw człowieka i państwa prawa na Białorusi oraz do zbliżenia tego ważnego kraju sąsiadującego do UE.

Kontekst wcześniejszych działań delegacji

Do wyborów do PE w 2004 r. delegacja do spraw stosunków z Białorusią stanowiła część wspólnej delegacji do spraw stosunków z Ukrainą, Mołdawią i Białorusią.

Jednak po rozszerzeniu Unii Europejskiej w maju 2004 r. Białoruś stała się bezpośrednim sąsiadem UE i – dla podkreślenia rosnącego znaczenia stosunków UE z wschodnimi sąsiadami – delegacja do spraw stosunków z Białorusią otrzymała status odrębnej delegacji.

Kontekst obecnych działań delegacji tworzą negocjacje umów o partnerstwie i współpracy (PCA) pomiędzy Unią Europejską a trzema wspomnianymi wyżej krajami. Celem takich umów jest zapewnienie jasnych ram dla rozwoju współpracy politycznej i gospodarczej, a ich podstawę stanowi założenie, zgodnie z którym przedmiotowe kraje wprowadzają reformy rynkowe i umożliwiają swoim instytucjom politycznym działanie w oparciu o demokratyczne zasady.

Najważniejszym elementem każdej umowy PCA jest proces współpracy międzyparlamentarnej. Zgodnie z założeniem komisja współpracy parlamentarnej (KWP) powinna sprawować kontrolę parlamentarną nad wdrażaniem umów i pełnić rolę otwartego forum dla debaty poświęconej sprawom będącym przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Jednak umowa o partnerstwie i współpracy pomiędzy UE i Białorusią, podpisana w 1995 r., nie weszła w życie z uwagi na brak demokracji i państwa prawa na Białorusi. W rezultacie – wbrew temu, co przewidywała umowa – nie funkcjonuje żadna komisja współpracy parlamentarnej pomiędzy Parlamentem Europejskim a parlamentem Białorusi. Umowy o partnerstwie i

współpracy z Mołdawią i Ukrainą weszły z życie i od kilku lat parlamenty tych krajów współpracują z PE w ramach KWP.

Przegląd stosunków między UE a Białorusią

Kontakty pomiędzy reżimem na Białorusi i Unią Europejską są obecnie bardzo ograniczone.

UE prowadzi politykę izolacji reżimu połączoną z ukierunkowanymi sankcjami finansowymi i wizowymi nakładanymi na urzędników odpowiedzialnych za łamanie praw człowieka oraz działania skierowane przeciwko społeczeństwu obywatelskiemu i opozycji. Jednocześnie UE przewidziała szereg środków mających na celu zwiększenie wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi.

Taki stan rzeczy utrzymuje się od czasu, gdy prezydent Aleksander Łukaszenko zastąpił parlament wybrany w wyborach bezpośrednich w 1996 r. powołanym przez siebie zgromadzeniem narodowym i zastosował politykę represji wobec opozycji i mediów, ingerując również w działalność wymiaru sprawiedliwości.

Wybory parlamentarne, które odbyły się w październiku 2000 r. i w październiku 2004 r. oraz wybory prezydenckie z września 2001 r. i marca 2006 r., w których Aleksander Łukaszenko wygrał znaczną większością głosów, nie były w ocenie międzynarodowych obserwatorów ani wolne, ani uczciwe.

Białoruś została uwzględniona w europejskiej polityce sąsiedztwa (EPS), lecz nie korzysta z oferty ściślejszej współpracy z uwagi na obserwowany w tym kraju brak demokracji i państwa prawa.

Pod koniec listopada 2006 r. Komisja Europejska opublikowała ważny dokument – Dokument roboczy w sprawie Białorusi, w którym Unia Europejska zadeklarowała gotowość do odnowienia stosunków z Białorusią i narodem tego kraju w ramach EPS, gdy tylko rząd Białorusi okaże poszanowanie demokratycznych wartości i podstawowych praw narodu białoruskiego.

Jak dotąd nie odnotowano jednak na Białorusi żadnego widocznego postępu w zakresie realizacji demokratycznych reform i poszanowania praw człowieka, w związku z czym oficjalne stosunki pomiędzy UE a Białorusią pozostają zamrożone.

Najnowsze zmiany w polityce UE wobec Białorusi

Na początku 2007 r. z Mińska napływały bardzo niejednoznaczne sygnały. Kryzys energetyczny pomiędzy Białorusią i Rosją, który nastąpił w styczniu 2007 r., zmusił białoruski rząd do zwrócenia się do Unii Europejskiej o zaangażowanie w bliższy dialog energetyczny.

Jednocześnie lokalne wybory na Białorusi, które również odbyły się w styczniu 2007 r., niestety ponownie zakończyły się triumfem niedemokratycznego reżimu oraz pozbawieniem białoruskich obywateli podstawowego prawa do wolnych i uczciwych wyborów, co skłoniło UE

do potępienia wyborów i wyrażenia wątpliwości co do szczerości deklaracji białoruskiego reżimu dotyczących chęci wprowadzenia zmian i podjęcia dialogu.

Do UE nadal docierają z Białorusi niejednoznaczne sygnały. Z jednej strony władze tego kraju w końcu wyraziły zgodę na otwarcie Delegacji Komisji Europejskiej w Mińsku, a porozumienie w tej sprawie pomiędzy rządem Białorusi i KE zostało podpisane w grudniu 2007 r.

Z drugiej strony nadal dochodzi do arbitralnych aresztowań aktywistów społeczeństwa obywatelskiego i opozycji oraz ma miejsce ścisła kontrola niezależnych mediów. Ponadto wielu więźniów politycznych w dalszym ciągu pozostaje w areszcie. Jest wśród nich były kandydat na prezydenta Aleksander Kazulin, którego uwolnienie stanowi dla UE jeden z najważniejszych warunków podjęcia wszechstronnego dialogu.

Jednocześnie Unia Europejska nadal wspiera społeczeństwo obywatelskie Białorusi. Na przykład w ostatnich latach Komisja wydała 6,7 miliona euro na stypendia na zagranicznych uczelniach dla ukaranych przez reżim białoruskich studentów, którym odmówiono wstępu na białoruskie uniwersytety z uwagi na działalność polityczną prowadzoną w czasie wyborów prezydenckich w dniu 19 marca 2006 r. oraz w okresie powyborczym.

Ponadto UE podejmuje zdecydowane i wzmożone wysiłki w celu wspierania na Białorusi niezależnych mediów oraz transgranicznej niezależnej działalności nadawczej. Obecne przedsięwzięcia obejmują projekt Media i regionalny program informacji i komunikacji w ramach EISP.

Z drugiej strony, w 2007 r. UE podjęła decyzję o usunięciu Białorusi z ogólnego systemu preferencji UE z uwagi na naruszanie praw związków zawodowych. Komisja Europejska twierdzi jednak, że nie jest to sankcja gospodarcza i że dotyczy ona jedynie niewielkiej części białoruskiego wywozu.

Najnowsze inicjatywy PE i delegacji do spraw stosunków z Białorusią

Sprawa sytuacji na Białorusi nieustannie figuruje wśród zagadnień z zakresu polityki zagranicznej, rozpatrywanych przez Parlament Europejski, który w obecnej kadencji (2004-2009) przyjął już siedem rezolucji w sprawie Białorusi.

Po ostatnich wyborach prezydenckich, które odbyły się w marcu 2006 r. i w ocenie UE nie były ani wolne, ani uczciwe, Parlament Europejski odegrał czynną rolę, zachęcając Radę do wprowadzenia zakazu wydawania wiz oraz do zamrożenia majątku najwyższych rangą urzędników białoruskiego reżimu, a także nakłaniając Komisję do zwiększenia wsparcia finansowego dla społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi, rozszerzenia na Białorusi projektu z zakresu niezależnych mediów oraz zwiększenia liczby stypendiów naukowych dostępnych dla białoruskich studentów.

Ponadto Parlament Europejski wyraził międzynarodowe uznanie dla wszystkich Białorusinów, którzy wykazali odwagę i chęć walki o godność i demokratyczną Białoruś, przyznając w 2006 r. Nagrodę im. Sacharowa na rzecz Wolności Myśli Aleksandrowi Milinkiewiczowi, byłemu wspólnemu kandydatowi na prezydenta zjednoczonych sił demokratycznej opozycji Białorusi.

Parlament Europejski nieustannie potępia trwające aresztowania i politycznie motywowane wyroki skazujące członków opozycji i społeczeństwa obywatelskiego, które budzą poważne zaniepokojenie wśród posłów do Parlamentu Europejskiego.

Ponadto delegacja Parlamentu Europejskiego do spraw stosunków z Białorusią podejmuje aktywne działania na rzecz zwiększenia świadomości sytuacji na Białorusi w Unii Europejskiej oraz utrzymania bliskiego dialogu z przedstawicielami białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego i demokratycznej opozycji, pomimo faktu, że nie może złożyć wizyty na Białorusi, gdyż władze białoruskie stale odmawiają wydania wiz wjazdowych.

Ostatnia wizyta delegacji na Białorusi miała miejsce w listopadzie 2002 r.

Od dnia 10 stycznia 2008 r. przewodniczącym delegacji jest Jacek PROTASIEWICZ (PPE-DE, Polska).

Wcześniej delegacji przewodniczyli: Bogdan KLICH (PPE-DE, Polska) w latach 2004-2007, Jan Marinus WIERSMA (PSE, Holandia) w latach 1999-2004, Erika MANN (PSE, Niemcy) w latach 1997-1999 i Elisabeth SCHROEDTER (Verts/ALE, Niemcy) w latach 1994-1996.

Wizyty na Białorusi:

2000 r.

Wizyta trojki parlamentarnej
(przewodniczący + sprawozdawca)

1-4 marca 2000 r. (Mińsk)

Wizyta trojki parlamentarnej
(przewodniczący)

19-21 czerwca 2000 r. (Mińsk)

Delegacja ad hoc na Białorusi
(wybory parlamentarne)

13-17 października 2000 r.
(Mińsk)

2001 r.

Wizyta trojki parlamentarnej
(Prezydium + sprawozdawca)

5-7 marca 2001 r. (Mińsk)

Wizyta trojki parlamentarnej
(wybory prezydenckie/Prezydium + sprawozdawca)

7-10 września 2001 r. (Mińsk)

2002 r.

Wizyta Prezydium
(przewodniczący, pierwszy wiceprzewodniczący, poseł)

27-29 listopada 2002 r.
(Mińsk)

2006 r.

Delegacja ad hoc na wybory
(odmowa wydania wiz, wizyta odwołana)

19 marca 2006 r. (Mińsk)

Grupa robocza
(odmowa wydania wiz, wizyta odwołana)

9-12 listopada 2006 r. (Mińsk)

Posiedzenia delegacji (w obecnej kadencji):

2004 r.

Spotkanie z przedstawicielami OBWE w sprawie
przyszłej współpracy dotyczącej Białorusi

19-20 lutego 2004 r. (Wiedeń)

Wybory przewodniczącego i wiceprzewodniczących	22 września 2004 r. (Bruksela)
Posiedzenie poświęcone przyszłym działaniom delegacji	29 września 2004 r. (Bruksela)
Posiedzenie z udziałem KE poświęcone wyborom parlamentarnym na Białorusi	6 października 2004 r. (Bruksela)
Posiedzenie z udziałem KE poświęcone dalszym działaniom po wyborach parlamentarnych na Białorusi	28 października 2004 r. (Strasburg)
Spotkanie z ambasadorem Białorusi Władimirem SIEŃKO	2 grudnia 2004 r. (Bruksela)

2005 r.

Wspólne posiedzenie z delegacjami do KWP UE-Rosja, UE-Ukraina i UE-Mołdawia w sprawie EPS i współpracy międzynarodowej w celu wspierania nowych procesów demokratycznych	19 stycznia 2005 r. (Bruksela)
Posiedzenie poświęcone omówieniu projektu planu działania	23 lutego 2005 r. (Strasburg)
Wymiana poglądów z przedstawicielami KE i Rady UE	26 kwietnia 2005 r. (Bruksela)
Spotkanie z przedstawicielami inicjatywy obywatelskiej „Pamiętamy”	9 czerwca 2005 r. (Strasburg)
Posiedzenie delegacji	7 lipca 2005 r. (Strasburg)
Posiedzenie poświęcone sytuacji polskiej mniejszości narodowej na Białorusi	8 września 2005 r. (Strasburg)
Posiedzenie z udziałem Anatola LABIEDŹKI, przewodniczącego Zjednoczonej Partii Obywatelskiej i Wincuka WIACZORKI, przewodniczącego Białoruskiego Frontu Narodowego	26 października 2005 r. (Strasburg)
Posiedzenie trojki parlamentarnej (PE, ZP OBWE i PACE)	15 listopada 2005 r. (Strasburg)

2006 r.

Posiedzenie trojki parlamentarnej (PE, ZP OBWE i PACE)	2 lutego 2006 r. (Bruksela)
Delegacja ad hoc powołana w celu obserwacji wyborów parlamentarnych na	

Białorusi:

- dyskusja na temat otrzymania wiz i akredytacji 23 lutego 2006 r. (Bruksela)
 - dyskusja na temat otrzymania wiz i akredytacji 7 marca 2006 r. (Bruksela)
 - odmowa wydania wiz, monitorowanie wyborów na odległość 14 marca 2006 r. (Strasburg)
 - konferencja prasowa 15 marca 2006 r. (Strasburg)
 - przygotowanie oceny sytuacji 19 marca 2006 r. (Bruksela)
 - końcowe oświadczenie delegacji ad hoc 20 marca 2006 r. (Bruksela)
 - sytuacja na Białorusi w okresie powyborczym 22 marca 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie z udziałem KE i Rady UE w sprawie kierunku przyszłej polityki UE wobec Białorusi 30 maja 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie z udziałem Aleksandra MILINKIEWICZA, przywódcy białoruskiej opozycji, i Wincuka WIACZORKI, przewodniczącego Białoruskiego Frontu Narodowego, poświęcone sytuacji po wyborach prezydenckich 6 kwietnia 2006 r. (Strasburg)
- Posiedzenie Prezydium z udziałem René VAN DER LINDENA, przewodniczącego PACE 7 czerwca 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie poświęcone nominacji Aleksandra MILINKIEWICZA do Nagrody im. Sacharowa na rzecz Wolności Myśli w 2006 r. 29 sierpnia 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie rozszerzonego Prezydium w sprawie medialnych przedsięwzięć UE na Białorusi 12 września 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie z udziałem ambasadora Białorusi Władimira SIENKO 10 października 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie z udziałem KE poświęcone „Dokumentowi roboczemu w sprawie Białorusi: Co UE może dać Białorusi?” 22 listopada 2006 r. (Bruksela)
- Posiedzenie z udziałem Aleksandra MILINKIEWICZA, laureata Nagrody im. Sacharowa na rzecz Wolności Myśli w 2006 r. 12 grudnia 2006 r. (Strasburg)

2007 r.

- Posiedzenie w sprawie kryzysu energetycznego pomiędzy Białorusią a Rosją oraz wyborów lokalnych na Białorusi 24 stycznia 2007 r. (Bruksela)
- Posiedzenie rozszerzonego Prezydium z udziałem Rady UE poświęcone perspektywom ewentualnego dialogu 18 kwietnia 2007 r. (Bruksela)

pomiędzy UE i Białorusią

Wspólne posiedzenie delegacji do KWP UE-Rosja i UE-Ukraina z udziałem komisarza Andrisa PIEBALGSA poświęcone bezpieczeństwu energetycznemu 24 kwietnia 2007 r. (Strasburg)

Posiedzenie z udziałem niezależnych dziennikarzy białoruskich 19 września 2007 r. (Bruksela)

Posiedzenie z udziałem KE poświęcone unijnym stypendiom dla studentów wydalonych z białoruskich uniwersytetów 25 października 2007 r. (Strasburg)

Posiedzenie z udziałem przedstawicieli NDI (Narodowego Instytutu Demokratycznego) i IRI (Międzynarodowego Instytutu Republikańskiego) poświęcone przygotowaniom do wyborów parlamentarnych na Białorusi w październiku 2008 r. 20 listopada 2007 r. (Bruksela)

2008 r.

Wybór nowego przewodniczącego delegacji i spotkanie z KE w sprawie postępów w zakresie otwarcia Delegacji KE w Mińsku 10 stycznia 2008 r. (Bruksela)